

Маҳмуд Асъад Жўшон

**ЗИКРУЛЛОҲНИНГ
ФАЗИЛАТЛАРИ**

**Тошкент
“Мовароуннаҳр”
2001**

Имоми Аъзам мазхаби, нақшбандия тариқатининг фаол тарғиботчиси, профессор, доктор М.А.Жўшон ҳазратларининг ушбу рисоласи Зикр ва унинг фазилатларига бағишланган. Зикр қилиш, Аллоҳни доим эсга олиш, унга шукрона келтириш Қуръон амрини, бандалик шартини бажо келтиришдир. Зикр туфайли инсон юксак мақомларга эришади. Унинг хосиятлари, савоби беқиёс. Ушбу рисолада зикр қилишнинг аҳамияти, ҳуфя ва жаҳрия зикрлар, уларнинг фарқи ва савоб даражалари, нақшбандийлик одоби, зикр ҳақидаги саволларга жавоблар далиллар асосида батафсил ёритилган.

Таржимон:
Сайфиддин САЙФУЛЛОҲ

Масъул муҳаррир:
Зебо РАҲИМОВА

Муҳаррир:
Муҳаммад Латиф ЖУМАН

Тақризчилар:
Алиакбар САЙФИДДИН
Юсуфжон МАВЛОНҚУЛОВ

Босмахонага 20.03.2001 йилда топширилди.
Бичими 84x108 1/32. 1.25 босма табок. Адади 1000 нуска. Буюртма №
61. Баҳоси келишилган нарҳда.

Ўзбекистон Ёшлари “Қамолот” жамғармаси “Янги аср авлоди”
нашриёт-матбаа маркази босмахонасида чоп этилди.
700113 Тошкент. Чилонзор-8. Қатортол кўчаси, 60.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Дин
ишлари бўйича қўмита томонидан нашр қилишга рухсат этилган.

©Сайфиддин САЙФУЛЛОҲ (тарж.)

ЗИКР АЙТИШНИНГ ДАЛИЛЛАРИ ВА ФАЗИЛАТЛАРИ

Маълумки, Қуръони Каримда Аллоҳни зикр қилиш билан алоқали 80га яқин оят бор. 80га яқин оят бу оз эмас, зикрнинг аҳамиятли эканлигини кўрсатадиган каттагина рақамдир. Бу оятлардан учта энг машхурини ўқиймиз. Кейин ҳадисларга ўтамиз:

Қуръони каримнинг “Аҳзоб” сурасида шундай амр қилинади: *“Эй мўъминлар, Аллоҳни кўп зикр қилинглар! Ва эртаю кеч У зотни поклаб тасбеҳ айтинглар”* (41-42-оятлар) Оз эмас, кўп зикр қилинглар, демокда! Оят ҳар ҳолда тушунарли бўлгани учун тафсирига ўтмаймизда, Қуръонда келтирилган мунофиқларнинг сифатларидан бирини бир бор эслайлик. Оятда айтиладики: *“Мунофиқлар намозга зўрма-зўраки туришади. Намоз ўқишни хоҳлашмайди, лекин одамлар мажбурлагандан кейин, одамлардан уялиб намозга туришади. Одамларга риёкорлик қилишади”*. Яъни уларга манфаати бўлмаганлиги учун риё билан, хўжа-кўрсинга намоз ўқишади. *“Аллоҳни зикр қилмайдилар. Илло, кам зикр қилишади”* (“Нисо” сураси, 142-оят). Яъни мунофиқлар Аллоҳни камдан кам ёдга олишади. Демакки, Аллоҳни кам зикр қилиш, Қуръонда айтилишича, мунофиқларнинг сифати экан. Биз умматларга эса Аллоҳни кўп зикр қилиш буюрилган.

Бошқа ояти каримада: “Аллоҳни кўп зикр қилинганларки, шояд нажот топурсизлар” (“Жумъа” сураси, 10-оят) дейилса, “Анфол” сурасининг 45-оятда Аллоҳни кўп зикр қилувчи эркак ва аёллар учун ҳам мағфират борлиги, улуғ ажру мукофот берилиб, уларга жаннаг ҳозирланиб қўйилганлиги башорат қилинади. “Оли Имрон” сурасининг 191-оятда мўъминларнинг сифатлари тушунтирилганда “Улар шундай кишиларки, Аллоҳни турганда ҳам, ётганда ҳам эслайдилар, зикр қиладилар” дейилади. Инсон яшаш жараёнида бу уч ҳолатдан бирида бўлади. Ё турган ҳолда, уй, кўча, бозор, у ёқ бу ёққа юраётган бўлади. Ё ўтирган ҳолатда бўлади. Ёки дам олиб ётган бўлади. Ана шу уч ҳолатда ҳам “Мўъмин, мусулмон Аллоҳни зикр қиладиган кимсалардир” деб сифатланади.

Буларни қисқача ифода этдик, энди ҳадиси шарифларга ўтамиз:

Биринчи ҳадис:

Пайғамбаримиз саллаллоҳу алайҳи ва саллам айтдиларки: “Мен сизларнинг қилган ибодатларингизнинг, амалларингизнинг, амали солиҳаларингизнинг энг хайрлисини, аълосини, сизнинг кудратли подшоҳингиз бўлган, “Малики явмиддин” бўлган, еру кўкнинг, мулкнинг соҳиб бўлган – Раббингизнинг ҳузуридаги энг пок, энг тоза, энг мақбул ибодатни, даражангизни юксалтирадиган энг баланд даражали ибодатни олтин ва кумуш инфоқ этишингиздан кўра сиз учун кўпроқ яхшилик, хайр, олиб келган, савобли ибодат ҳақида хабар берайми? Душман билан тўқнашганингиздан

ҳам, уларнинг бўйниларига қилич солишингиздан ҳам ва уларнинг сизнинг бўйингизга қилич солишидан (яъни жиҳод қилишдан) ҳам хайрлироқ амал ҳақида хабар берайми?” Яъни амалларнинг энг хайрлиси, Аллоҳ ҳузурдаги энг пок, мақбул, тоза, энг савобли бўлган ва даражангизнинг кўтарилишига сабаб бўладиган, олтин ва кумушдан ҳам кўпроқ хайр келтирувчи, душман билан жанг қилишингиздан ҳам афзалроқ бўлган амал ҳақида хабар берайми?” деб сўраяптилар. Нега сўраяптилар Пайғамбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам? Чунки, савол инсонларнинг қизиқишини уйғотади, диққатларини ўзига жалб қилади. Пайғамбаримиз саллаллоҳу алайҳи ва саллам муаллимларнинг сарвари, бошимизнинг тожи бўлганликлари учун ҳам қўллаган усуллари, усулларнинг энг мукаммалидир. Ҳаммасидан ибрат олишимиз керак. Тўғридан-тўғри “Сизга бир нарса айтаман, билиб кўйинглар демаяптилар”, ўйлашга чорлаяптилар. Демак, “Сизга шу, шу, шу сифатларга соҳиб бўлишингизга сабабчи бўлган энг хайрли ибодат ҳақида хабар берайми?” деяптилар. Хайрли ибодатнинг сифатлари ва фазилатларини такрорлаб ўтайлик:

Биринчи фазилати:

Қилган амалларингизнинг энг хайрлиси. Хайрли амаллар нималар? Намоз ўқиймиз, рўза тутамиз, ҳажга борамиз, умра қиламиз, садақа берамиз ва бошқа амаллар.

Иккинчи сифати:

Аллоҳ ҳузурдаги энг холис, пок амал.

Учинчи сифати:

Сизнинг даражаларингизни юксалтирадиган, ортирадиган, энг баланд даражаларга чиқарадиган амал.

Тўртинчи сифати:

Олтин ва кумушдан ҳам кўпроқ хайр келтирадиган амал.

Бешинчи сифати:

Душман билан жиҳод қилишдан ҳам хайрлироқ амал.

Демак, “шу сифатларга эга бўлган амаллардан хайрлироқ амал ҳақида хабар берайми?” деганларида: “Ҳа, хабар беринг эй Расулуллоҳ” дедилар. Нима экан деб қизиқаяпсизлар. Улар ҳам қизиқишган эди. Пайғамбаримиз саллаллоҳу алайҳи ва саллам: “Аллоҳни зикр қилиш” деб айтдилар¹. Яъни, Аллоҳни кўп зикр қилиш, юқоридаги сифатларга эриштиришини таъкидладилар.

Хуллас, зикр, амалларнинг энг хайрлиси, афзали, жиҳоддан ҳам, садақа ва закотдан ҳам устунроқдир. Энг юксак даражага чиқарадиган ибодатдир. Чунки зикр инсоннинг қалбида ишқуллоҳни, муҳаббатulloҳни ҳосил қилади. Зокир – зикр қилувчи киши охири ошиқи содиқ бўлади. Зокир бўлмаганлар у даражага етишмайдилар. Аллоҳ ҳам уни кўпроқ севади. Аллоҳ бандаларидан кимни кўпроқ севади? Уни кўпроқ севагани, кўпроқ севади. Пайғамбаримиз саллаллоҳу алайҳи ва саллам:

¹ Ҳазрат Термизий, Ибн Можа ва Ҳакимлар келтирган бу ҳадиси шарифни Абу Дардо разиаллоҳу анҳу ривоят этганлар. Бу ҳадиснинг исноди саҳих дейилган.

“Аллоҳ ҳузурида мавқеингизни, мақомингизни қанақалигини билмоқчи бўлсангиз, Аллоҳ сизни севганлигини билмоқчи бўлсангиз, қалбингиздан Аллоҳ севгиси ҳам шунга муносиб бўлади” дедилар.

Яъни, Сен Аллоҳни эслаяпсанми, амрини бажараяпсанми? Аллоҳ йўлида фидокорлик қилаяпсанми? Аллоҳнинг Сенга муносабати ҳам шунга яраша бўлади...

Ҳар бир кишининг кечаю-кундуз кетидан югурадиган нарсаси, матлаби бўлади. Талаба ўқишни битириш учун ҳаракат қилади, тижоратчи пул топиш учун елиб югуради, партиячи овоз олмоқ учун ҳаракат қилади. Ҳар бир киши – бир орзунинг илинжида...

- Сени Аллоҳ билан оранг қанақа?

- Аллоҳни жуда севаман. Ишқида ёнаман, йиғлайман...

- Жуда яхши. Аллоҳга севгинг на қадар бўлса, Аллоҳнинг ҳам сенга севгиси шу қадар бўлади. Бандаси Аллоҳга қандай гумонда бўлса, Аллоҳ ҳам ўшандайдир. Исноди саҳиҳ бўлган юқоридаги ҳадис хабари биз учун жуда муҳим.

Иккинчи ҳадис:

Абу Саид Ал-Худрий ҳазратларидан ривоят қилинишига кўра, Пайғамбаримиз саллаллоҳу алайҳи ва салламдан: “Қиёмат куни Аллоҳ ҳузурида дараҳаси энг юксак ва энг фазилатли қулларнинг энг афзали қайсидир?” деб сўрадилар. Пайғамбаримиз саллаллоҳу алайҳи ва саллам: “Аллоҳни кўп зикр қилганлар” деб жавоб бердилар. Бу

ерда ҳам кўп зикр қилиш таъкидланади. Сўрадиларки: “Аллоҳ йўлида ғазот қилган ким эй Расулуллоҳ?” яъни “Аллоҳ йўлида ғазот қилган киши ҳақида нима дейсиз?” деб сўрашганда, Пайғамбаримиз саллаллоҳу алайҳи ва саллам: “Ғазот қилган киши душманга қилич солса, ҳатто қиличи сингунча урушса ва қондан қип-қизил бўлса ҳам, зикр қилган ундан устунроқ, янада фазилатли, даражаси баландроқдир”, деб айтдилар¹.

Учинчи ҳадис:

Ибни Масъуд (р.а.)дан ривоят қилинганига кўра, Пайғамбаримиз саллаллоҳу алайҳи ва саллам айтдиларки: “Менинг “*Субҳоналлоҳи валҳамду лиллоҳи вало илоҳа иллаллоҳу валлоҳу акбар*” дейишим, мен учун устига қуёш нур сочган ҳар қандай нарсадан сеvimлироқдир”.

Қуёш шарқдан чиқади, денгизларнинг, ўтлоқларнинг, боғларнинг, саройларнинг, экинларнинг, меваларнинг, сабзавотларнинг, қишлоқларнинг, кўрфазларнинг, ҳамма нарсанинг устига нур сочади. Демак, Ҳазрати Расулуллоҳ (с.а.в)нинг мазкур ҳадислари зикрнинг афзал ва жуда савобли эканлигига яна бир далилдир.

Бир ўйлаб кўринг. Устига қуёш нур сочадиган қанчадан-қанча гўзал, азиз, сеvimли нарсалар бор. Зикр айтиш эса, ўша нарсалардан ҳам суюкли, савобли, улуғ экан...

Қаранг, Аллоҳнинг шаънига, улуғлигига азаматига оид 4 та сўзни айтиш, дунё ва унинг ичидаги

¹ Бу ҳадиси шариф, машҳур ҳадис олими – Имом Муслим китобида келтирилган.

ҳамма нарсадан ҳам маҳбуброқ экан. Нега? Чунки, Расулulloҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам зикрнинг фазилатини билганлар, зокир ва муҳаббатulloҳ дарёсига фарқ бўлган эдилар. Инсон бир нарсани севдими, унга мафтун ва ошиқ бўлади. Аллоҳга боғлиқлигини, ишқини кўрсатади.

Тўртинчи ҳадис:

Яна Ибни Масъуд (р.а.)дан ривоят этилишига кўра, Пайғамбаримиз саллаллоҳу алайҳи ва саллам айтдиларки: “Албатта банда “Субҳоналлоҳи валҳамду лиллоҳи вало илоҳа иллаллоҳу валлоҳу акбар” деганида, бир фаришта бу сўзларни тутиб, қанотининг тагига кўяди ва бу сўзларни осмонга олиб чиқа бошлайди. Фаришта осмонларга кўтарилар экан, бир гуруҳ фаришталарнинг ёнидан ўтаётганида уларга: “Бу сўзларни айтганга истиғфор айтинглар. Аллоҳдан унга авфу мағфират тиланглар” дейди. “Ҳатто жаноби Мавлонинг ҳузурига олиб боргунига қадар, қайси фаришталарнинг олдидан олиб ўтса, улар бу сўзларни айтганнинг ҳаққига авфу истиғфор айтишади”. Бу Куръони Каримнинг “*Ҳар бир гўзал, яхши сўз, Унга (Жаноби Мавлога) юксалур ва амални ҳам (Аллоҳ ўз даргоҳига) кўтарур*” оятига ишорадир. (Фотир-10)

Бешинчи ҳадис:

Нўмон бин Башир (р.а.)нинг ривоят қилишига кўра, Пайғамбаримиз саллаллоҳу алайҳи ва саллам айтдиларки: “Аллоҳ таоло ҳазратларининг жамолига ва азаматига хос сўзлар бўлган тасбеҳлар (субҳаноллоҳ)лар, таҳмидлар (алҳамдулиллоҳ)лар,

такбирлар (Аллоху акбар) дейишлар, таҳлиллар (ло илоҳа иллаллоҳ) дейишлар Аршнинг атрофида тўпланиши ва Аршнинг атрофида ариларнинг визиллашига ўхшаб буларнинг овози чиқади. Эгасининг отини айтадилар”. Яъни: Мени Али, Вали, Ҳожи фалончи, фалон шаҳарли, фалон киши зикр қилди” деб айтишади. Расулulloҳ яна давом этиб: “Сиздан бирингизни ўша табаррук жойда зикр қиладиган бир махлуқ бўлишини ёқтирмайсизми, яъни истамайсизларми?” дейдилар. Яъни: “Сиз айтган у зикрлар Арши Аълонинг атрофида арига ўхшаб айланиб, сизни эсласа қандай яхши! Аршнинг атрофида сизнинг ҳам исмингиз тилга олиншини истамайсизларми?” демоқчилар.

Олтинчи ҳадис:

Ҳазрати Умарнинг ўғиллари Абдуллоҳнинг ривоятига кўра Пайғамбаримиз саллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганларки: “Дунёда бирор киши йўқки, “Субҳоналлоҳи валҳамду лиллоҳи вало илоҳа иллаллоҳу валлоҳу акбар” деганда гуноҳларининг авф этилишига каффорат бўлмасин”. Хўш қанча гуноҳга каффорат бўлади? дерсиз. “Денгизнинг кўпиклари қадар гуноҳларига каффорат бўлади”, дейдилар. Маълумки, денгиз тўлқинланади. Тўлқинлар бир-бирига урилганда, бир қанча тўлқинлар ҳосил бўлиб, ҳар бир тўлқинларнинг устидан бир тўда кўпиклар ҳосил бўлади. Тўлқинлар, денгиз мавжлари-ку беҳисоб аммо кўпиклар улардан ҳам кўп. Яъни, “Ҳар қанча гуноҳи бўлса каффорат бўлади”, демоқчилар ҳазрати Пайғамбаримиз саллаллоҳу алайҳи ва саллам.

Еттинчи ҳадис:

Байҳақий деган олимнинг ҳазрати Оиша онамиздан ривоят қилганига кўра, Ҳазрати Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам: “Инсон фарзанди қиёмат куни Аллоҳни зикр қилмаган ҳар бир лаҳзалари, дақиқалари учун пушаймон бўлмасдан қолмайди”, деб таъкидлаганлар.

Саккизинчи ҳадис:

Яна Муоз ҳазратларидан етиб келган ривоятга кўра, айтилганки: “Жаннат аҳли ҳеч нарсадан афсусланмайдилар, фақатгина дунёда зикрсиз ўтказган вақтларидан афсусланишади”. Яъни улар гафлат, закрсиз, зикр қилмасдан ўтказган вақтларидан жаннатга кирган бўлсалар ҳам пушаймон бўлишади.

Демак, инсон ҳар вақт Аллоҳни зикр қилиши керак экан. Модомики, жаннат аҳли зикрсиз ўтказган вақтларига пушаймон бўлсалар, пушаймон бўлмаслик учун нима қилиш керак? Бунинг йўлларини тасаввуф ўргатади. Масалан бизларнинг нақший тариқатимизда зикр қандай қилинади? Муридга айтиладики: “Сен шу қадар ибодат қил, зикр айтаётганингда тилингни танглайингга ёпиштириб айт. Қалбингдан “Аллоҳ, Аллоҳ, Аллоҳ” дегин деб қалбни зикрга ўргатади. Яъни тили билан, лаби билан, қалби билан...

Бир кун телевизорга кўзим тушиб қолди. Қайсидир тариқат аҳллари зикр қилишаётган экан, суратга тушириб, ахборотда ўшани кўрсатишди. Ҳаммаси қора кийган азиз биродарларимиз, зикр қилишяпти. Зикр пайтида туриб ўтиришяпти. Улар

бизнинг биродарларимиз, жаҳрий зикр қилишяпти деб, уларни ҳурмат қиламиз, лекин шундай бир сахна кўзга ташланаяптики, уларнинг ўтириб туришини кўрганларнинг юраги ёрилади...

Биз бошқалар ҳақида бирор нарса демаймиз. Масалан Руфойй тариқатидаги биродарларимиз, зикр жараёнида қилични бир тарафдан тикиб, иккинчи тарафдан чиқаришади. Қилични олиб ташлашса, қонамайди. Сихни у ерига, бу ерига, лўнжигга киргизадилар. Ҳеч нарса қилмайди, қонамайди. Бизларнинг улуғларимиз эса “овозсиз, садосиз, бошқалар эшитмайдиган, тушунмайдиган, сезмайдиган шаклда ичингда “Аллоҳ” дегин” дейишган.

Бундай киши бир чеккада овоз чиқармай ғалати тарзда ўтирса, ташқаридан қараган: “Бу одам нега бундай ўтирибди, уйқудан қолганми, мудраганга ўхшайди, кўзлари ҳам юмилган. Балки кечкурун уйқудан қолгандир. Ўзи қари эмас-у, ўтириши ғалати”, каби ҳаёлларга бориши мумкин. Ҳолбуки, у одам ичида қалби билан Аллоҳ, Аллоҳ, Аллоҳ... деб ўтирибди. Тили, оғзи қимирламайди, овоз чиқармайди. Тариқатимиз киши қалбини бундай зикрга одатлантиради. Қилмаса одатланмайди, одатланмаса, ривожланмайди, даража топмайди...

Устозимиз (Муҳаммад Зоҳид Кўтқу) замонида тариқатдош биродарларимиз йиғилишиб: “Шунча йиллардан бери дарвешимиз. Ҳалигача бирор даражага етишмадик” деб бир-бирларига ҳасратлашардилар. Мен бу ҳақда устозимдан сўраганимда: “Вазифаларини бажармаянтилар, мен нима қилай?” дедилар. Яъни дарвеш берилган зикр вазифалари-

ни бажариши керак. Нега? Чунки одам қалбидан “Аллоҳ, Аллоҳ, Аллоҳ...” дейишга одатланади. Ва товушсиз, қалб билан зикр айтиш одатий бир ҳолга айланади. Икки одам ўзаро, ҳар хил гапларни гаплашиб турганда ҳам, бу уларнинг гапларига аралашмасдан қалби билан “Аллоҳ, Аллоҳ...” дейди. Тижорат вақтида ҳам, олди-сотди қилади, мато сўраганларга мато ўлчаб беради, лекин қалби “Аллоҳ, Аллоҳ...” дейишда давом этади... Ояти каримада айтадиларки: “*У (масжидларда) эртаю кеч У зотни поклайдиган кишилар бордирки, уларни на тижорат ва на олди сотди Аллоҳни зикр қилишдан, намозни тўқис адо қилишдан ва закотни (ҳақдорларга) ато этишдан маъзул қила олмас*”. (“Нур” сураси, 37-оят.) Демак, “Баъзи иймони мустаҳкам кишиларни тижорат, олди сотдилар, Аллоҳни зикридан ҳам, намоздан ҳам қолдиролмайди, монеълик қилолмайди”. Яъни содиқ бандаларнинг дўконда ҳам, кўчада ҳам, транспортда ҳам, ишда ҳам, қалби “Аллоҳ” дейди. Бизнинг талабимиз, қоидамиз шундай. Тариқатимиз талаби “Даст ба кору дил ба ёр” яъни “Кўл – ишда, кўнгил - ёрда” бўлиши керак. Касби нима бўлса ўшани қилади аммо қалби “Аллоҳ, Аллоҳ” деяверади...

Тариқатимизда қалб билан Аллоҳ дейилади. Аммо муршид, муриднинг ҳолига қараб “қалб зикри” дан кейин, вужуднинг бошқа ерларидан зикр айтишга буюради. Яъни бошқа “латифа” лардан “руҳ”дан зикр қил, дейди. Ундан кейин: “сир”дан зикр қил, дейди. Ундан кейин: “Латифаи хафий”дан зикр қил, дейди. У ердан ҳам қилади. Кейин

“Ахфо”дан қил, дейди. Ундан кейин: “Нафси нотиқадан қил” дейди. Бизнинг тариқатимизда “Нафси нотиқа”нинг жойи икки кошнинг орасидир. Кўраяпсизми, қалбдан бошланган зикр “Рух”, “Сир”, “Хафий”, “Ахфо”, ва “Нафси нотиқа”га қадар давом этади.

Бу олти жойдан камолга етиб, зикр қилишга ўрганганидан кейин муршид муридига айтадики: “Энди “Нафси кулл” билан зикр қил” дейди. Яъни: “Буларнинг ҳаммасини бирданига ишлат, бутун вужудинг билан зикр айт” деб йўлини ўргатади. Барча латойфалар, бутун вужуди зикр айтади, “Аллох, Аллох, Аллох” дейди. Бунда барча аъзоси зикр қилади, бармоқлари, тирноқлари, туклари, этлари, хужайралари, ҳар тарафи зикр қилади...

Бир воқеани айтиб берай. Устозимиз Ҳазрат Муҳаммад Зоҳид Қўтқу билан бирга бир хожи биродаримизнинг уйига бордик. Устозимиз қаерга борсалар одамлар суҳбатларига ташна эдилар. У зотни зиёрат қилиш учун бир гуруҳ одамлар келдилар. Улардан бири ниҳоятда олим, арабчани мукамал биладиган, Араб давлатларида узоқ таҳсил кўрган, ажойиб Қуръон ўқийдиган киши эди. У устозимиздан сўради: “Устоз, Мадинаи мунавварада ўқилган бир намоз бошқа ерда ўқилган намоздан 1000 марта савоблироқ бўлади. Масжидул Ҳаромда ўқилган намоз эса бошқа жойда ўқилганидан 100000 марта савоби зиёд бўлади. Қуддуси шарифда эса, 500 марта савоби ортиқ бўлади. Шунга ўхшаш бошқа савобли амаллар ҳам борми? Устозимиз ҳам худди шу саволни кутаётгандек, гапи-

ни тугатар тугатмас: “Ҳа, бор” дедилар. “Нима экан у?” деб савол сўраган кишининг кўзлари яшнаб кетди. Аллома, шайх, авлиёзот бўлган устозимиз шундай дедилар: “Биродар, бир инсон зикруллоҳ билан доим машғул бўлса, зикруллоҳ қалбига ўрнашади. Қалби зикр қила бошлайди. Бундай инсон зикр қилганида, зикр қалбидан бутун вужудига ёйилади. Яъни фақатгина қалби эмас, бутун вужуди зикр қилади. Ҳар бир аъзосининг зарраси нурланиб нур тарата бошлайди. Аъзосининг ҳар бир зарраси зокир бўлади. “Аллоҳ” дейди. Хужайраларнинг ҳар бир сони қадар Аллоҳ дегандай бўлади. Унинг савоби энг кўп бўлади” дедилар.

Мана шундай машқлар орқали зикр одат шаклига киргач, одам ҳар вақт, мунтазам зикр қиладиган инсонга айланади ва мартабаси юксак бандалардан бўлади... Бундай инсонлар дунё низомини сақлаб туришади, дунёга устун бўлишади. Шундай инсонлар бор экан, қиёмат бошланмайди... Пайғамбаримиз саллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳадиси шарифларида, бу ҳақда айтиб ўтганлар.

Зикрда 100 дан ортиқ фойда бор дейдилар. Бу фойдалардан биттаси ҳақида тўхталаман. Қолганини ўзларингиз топиб, ўқиб олинглар.

Зикрнинг фойдаларидан бири, шайтонни инсон ёнидан ҳайдайди. Зикр қилган вақт, шайтон қувилади. Шу боис, зикр билан инсон шайтондан қўриқланади. Бир фойдаси – шу. Бу хусусда ҳадиси шарифлар бор. Масалан, “Зикруллоҳ қалъадир”. Душмандан сақланиш учун илгариги инсонлар қалъалар қуришган, одамлар у

қалъаларнинг ичига кириб, дарвозаларини ёпишганда душман зарар бера олмаганидек, зикруллоҳ ҳам шайтонга қарши қалъадир...

Агар зикрнинг бундан бошқа фойдаси бўлмаган тақдирда ҳам, инсоннинг бир дақиқа бўлсада, зикрсиз умр ўтказмаслигига мана шу бир фойданинг ўзи кифоя қилар эди... Ҳадисда таъкидланганидек: “Албатта шайтон банданинг ичига шайтон фақат зикруллоҳдан ғофил бўлсагина киради, ўрнашади, чунки шайтон инсоннинг қалбига жойлашгандир. Зикрдан ғофил бўлган заҳоти, шайтон васвасасини бошлайди. Зикр қилган вақт, Аллоҳни эслаган вақти эса, Аллоҳнинг душмани бўлган шайтон алайҳиллаъна кичкиналашади. Ҳатто кичкиналашиб, кучсизлашиб, пашшадек бўлиб қолади. Шунинг учун ҳам у шайтон “Васвосул ханнос” деб номлангандир”.

Албатта зикрнинг фойдалари жуда кўп. Фақат биз битта фазилати, хусусиятини айтиш билан чекландик, холос.

Аллоҳу таоло барчамизни бу фойдали, савобли ибодатни ихлос билан қилувчилардан айласин. Ғафлатда қолмай доим, бардавом зикр айтадиганлардан қилсин. Икки дунё саодатига эриштирасин. (Омин).

ЗИКР ИХТИЁРИЙ НАРСА ЭМАС, АЛЛОҲНИНГ БУЙРУҒИДИР

Юқоридаги оятлардан маълум бўладики, зикр айтиш Аллоҳнинг амридир, зикр айтишга биз масъулмиз. Аллоҳнинг ризосига эришишнинг энг

киска йўли, энг кўп савоб келтирадиган йўл зикрдир. Сен бошқалар билан ишинг бўлмасин. “Бошқалар зикр айтмайди-ку, керак бўлса намоз ҳам ўқимайди, у қилмайди, бу қилмайди, кайфу сафо қилади” дема, ўзингни бил. Бизга бошқалар эмас, Ҳазрати Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам намуна бўладилар. Саҳобалар ва бошқалар ўрнак бўладилар...

Бизга ёмон одамлар эмас, яхши одамлар ўрнак бўлиши керак. Шунинг учун сиз доим зикр қилишга ҳаракат қилинг. Зикрни ҳар доим қилишингиз мумкин. Кун бўйи, хоҳлаган вақт қила оласиз. Зикр учун макруҳ вақт йўқдир. Эрталаб, пешинда, куёш чиққандан кейин, завоқ вақтда, куёш ботганда... ҳар вақт қила оласизлар. Шароитингизга қараб, қачон ишларингизни битирсангиз: “Энди зикримни қилай” деб бир чеккага ўтириб, ҳам вазифаларингизни адо этишингиз мумкин. Хуллас, ҳар қандай шароитда ҳам зикрингизни бажаринг, вассалом.

ҲАР КУНИ ВАҚТИНГИЗНИНГ БИР ҚИСМИНИ ЗИКРГА АЙИРИНГЛАР

Зикруллоҳ билан алоқалик баъзи саволларга
Профессор Доктор Махмуд Асъад Жўшоннинг
жавоблари.

1-савол: - Бир инсон бир мурид (пири комилдан) зикр дарсини (вазифа) олмоқчи. Лекин бажаролмасликдан қўрқса, журъат этолмаётган бўлса, бундай кишига нима тавсия қиласиз?

Жавоб: Аллоҳ таоло буюрадики: “*Намоз ўқингиз ва закот берингиз*” (“Бақара” сураси, 110-оят), каби Қуръони каримнинг бир неча оятларида амр қилади. Аллоҳнинг буйруғи бўлгандан кейин, мўъмин мусулмон ҳеч важ кўрсатмасдан бажаради, вассалом. Яъни намоз ўқиш учун таҳорат қилишим керак, масжидга боришим керак, шунча ракаат ўқишим керак бўлади. Қийин нарса...” деймизми? Демаймиз. Нима деймиз? “Намозни Аллоҳ буюрган, тамом, бўлди” деб ўқиймиз. Аллоҳ: “*Ҳажга боринглар*” деб буюрган: (“Оли Имрон”, 97-оят). Агар бой имкониятинг бўлса: “*Ҳажнинг машаққати бор, тахликаси бор... ҳавоси иссиқ, одам кўп, ўламанми, қоламанми... Яхшиси ҳажга бормай...*” дея олмайсан-ку. Имконинг бўлса, борасан, чунки биласанки, Аллоҳ буюрган, боришинг керак, бориш фарз, вассалом.

Зикр ҳам Аллоҳнинг амри. Модомики, 80га яқин ояти каримада “*Аллоҳни зикр қилингиз*” деб буюрилган экан, уни ҳам мажбур айтишинг керак. Баъзилар зикр айтишдан қўрқади... Аллоҳнинг фарзидан чўчиш мумкинми? Аллоҳ буюрган ҳар бир нар-

сасида ҳикмат, фойда бор-ку! Аллоҳнинг амрини бажарсанг фақат ўзингга фойда, ўзинг савоб топасан. Зикр айтиш оғир туюлмасин. Намоз ўқийсан-ку. Ахир зикр намоздан осон. Намозда ўтириш бор, туриш бор, сажда бор, рукуъ бор... Зикрни эса турган жойингда тилинг ва лабинг билан Аллоҳ, Аллоҳ деб айтишинг мумкин. Хоҳласанг ётганинда ҳам зикр қил. Яъни: *“Улар турганда ҳам, ўтирганда ҳам, ётганда ҳам Аллоҳни эслайдилар...”*. “Оли Имрон”, 191-оятини эсла! Иста, ётиб “Аллоҳ” дегин, рухсат бор, савоб топаверасан. Шунинг учун кўрқма, баҳона қилма зикр айт. Чунки шайтон кўрқитади, одамни кўп нарсаларга чалғитади. Оятда айтиладики, “Шайтон ўзига яқин бўлган инсонларга закот берма, камбағал бўласан” деб кўрқитар экан. “Молинг камайиб қолади, пулинг озаяди, шунча машаққат билан топган пулингни бировга берасанми?” дейди. Ваҳолангки, Аллоҳ унга қирқ берган. Ўттиз тўққизтаси ўзида қолади, биттасини беришдан шайтон кўрқитади...

Шайтон кўрқитади. Намоз ўқишни қийин, рўза тутишни оғир қилиб кўрсатади. “Тарових йигирма ракаат, вақтинг, кучинг кетади” дейди ва ҳоказо. Хуллас турли ўйинлар васвасалар қилиб кишини йўлдан урмоқчи бўлади. Бу хусусда эҳтиёт бўлмоғимиз керак...

Баъзиларга: “Тариқатга кирма, жинни бўласан” дейишади. Нима тариқатга кирмаганлар жинни бўлмайдами? Марҳамат, улар руҳий касалликларнинг диндори қанчаю динсизлари қанча, бир аниқласинлар.

Қани энди, университетнинг психология факультетидаги биродарларимиз бирор рухий касаллик шифохонасига бориб, диндорлар ва динсизлар миқдорининг неча фоизлигини аниқлаб, биродарларимизга эълон қилсалар, токи ҳаммамиз билиб олсак, яхши бўларди.

Мени фикримча, динсизларнинг кўпи касал. Ҳатто эшитганимга қараганда, маданиятли Оврупанинг ўзида ҳам маняклик, рухий хасталик кенг авж олган. Яъни маданият тарқалган Оврупанинг ўзи таназзулда. У ерда одамлар руҳиятига чора излаб юришибди. Лекин баъзилар: “Йўқ тақсир. Зикр қилма жинни бўласан” деб кўрқитишади. Ахир Аллоҳу Таоло “зикр қилинг!” деб амр қилаётган бўлсаю, бандаси уни бажармаса ёки унга қарши бўлса, бундан ортиқ фалокат, бад бахтлиқ бўладими?! Ҳазрат Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳам “Аллоҳни кўп зикр қилинглар, ҳатто сизни жинни дегунларига қадар кўп зикр қилинглар” деб айтганларку!

Аллоҳ буюрган, Пайғамбаримиз саллаллоҳу алайҳи ва саллам буюрганлар, булар эса зикрдан қочгани қочган. “Нисо” сураси, 142-оятини таҳлилида зикрдан қочганларнинг, кам зикр қилганларнинг риёкор, мунофиқлигини кўриб ўтган эдик. Мунофиқ Аллоҳни кам зикр қилади. Аллоҳ кам зикр қилганларни мунофиқ дейди. Кўп зикр қилишни тавсия қилади. Қуръон ва ҳадисларда буюрилаяпти, одамлар эса динни билмаганликлари учун ҳар хил гаплар айтишади.

Албатта тасаввуфий тарбияни услуби, миқдори

ҳам борки, уларга амал қилмаса бўлмайди. Микдори ўлчаниб, амал қилинмаса, инсонда мувозанатсизлик пайдо бўлади. Буниси ҳам бор...

Дорини ўзбошимчалик билан рецептига, қоидасига амал қилмай ичилса, зарар қилади. Шифокор назоратсиз “уч томчи” ўрнига “етти томчи” ичилса фойда эмас, зарар қилади. Тариқатнинг ҳам ўз шифокори бўлади, унинг айтганига ҳам амал қилмаса бўлмайди. Одамлар ўз билганича иш қилса, ёки сохта табибнинг олдига борса, ёмон оқибатларга дучор бўлади...

2-савол: Тариқатда муриднинг вазифасини бажариш шарт дейилади. Баъзилар бу фикрга эътироз билдиришади. Шу ҳақда нима дейсиз?

Жавоб: Мурид муридга савобли зикрларни, нафл ибодатларни бажаришни, тақвога амал қилишни таъкидлайди, буларга риоя қилиш, ваъдасида туриш лозим бўлади. Пайғамбаримиз саллаллоҳу алайҳи ва салламнинг “Бир киши бирор ибодатга, тоатга, хайрга, намоз-ниёзга, нафл намозларига ружуъ қўйиб, кейин ташлаб қўйган бўлса, “Аллоҳ: “Сен бу ибодатда бир камчилик кўрдингми, ташлаб қўйдинг, эй бандам?” дейди”, деган маънода ҳадиси шарифлари бор. Бошлаган ибодатларини ташламаслик керак. Қолаверса, биз тавсия қилган зикрларнинг савоби кўпчилигини баъзи далиллар орқали бироз кўрсатиб ўтамиз.

Бир инсон Аллоҳ йўлига пул сарфласа, Аллоҳ унга 700 баробар савоб ёзади. (“Рамузул Аҳодис”, 691-б.) 700 баробар, ҳадисда айтилаяпти. Масалан сиз масжид, хайрли жойларга, муҳтож кишиларга

эҳсон қилсангиз 700 баробар савоб топасиз. Минг сўм берсангиз, 700000 сўм бергандек бўласизлар. 10000 сўм берсангиз, 7000000 сўм бергандек бўласизлар. Жуда савобли иш бу. Лекин яна бир ҳадис бор:

“Аллоҳни зикр қилиш, яъни, “Аллоҳ, Аллоҳ” дейиш, “Ла илаҳа иллаллоҳ” дейиш – Аллоҳ йўлида пул сарфлашдан 100 баробар зиёдадир”.

Агар савоб 700 баробар бўлса, бошқа савобли иш эса ундан 100 баробар зиёд бўлса, 70000 савоб бўлади. Яъни, киши бир марта Аллоҳ деса, унга 70000 савоб ёзилади. Ақлли одам шунча савобдан қочадими? Охиратни, савобни ўйлаган одам зикр айтишдан қочмайди, парвосизлик қилмайди, имконни қўлдан бой бермайди...

Яна бир ҳадисда: “Хуфя, овоз чиқармасдан риёсиз, шуҳратсиз, ичдан қилинган зикр, жаҳрия қилинган зикрдан 70 марта савоби ортиқроқ” эканлиги айтилади.

Демак, ҳадисларга биноан ($70000 \times 70 = 4900000$) 4900000та савоб бўлади муҳтарам биродарлар. Инсон қалбдан бир марта Аллоҳ деса, шунча миқдор савоб топади. Яна бир марта айтса, яна шунча савоб... Оз эмас бу!!!

Биз бу фоний дунёда нима учун яшаймиз. Аллоҳнинг ризосини топиш учун. Нега ваъз ўқиямиз? Аллоҳнинг ризосига эришиш учун. Нега ваъз эшитаямиз? Аллоҳнинг ризосига эришиш учун.

3-савол: Зикрда маълум саноққа амал қилинади, ҳикмати нима? Масалан шу миқдор Аллоҳ, деймиз, шу миқдор савоб айтсамиз ва ҳоказо...

Жавоб: Ҳар бир зикрнинг ўзига яраша саноғи бўлади. Масалан, 33та “Субҳаноллоҳ”, 33та “Алҳамдулиллаҳ”, 33та “Аллоҳу акбар” айтилади. Ёки “100 марта “Ло илаҳа иллаллоҳ” денглар” деб Пайғамбаримиз саллаллоҳу алайҳи ва саллам тавсия қилганлар. Буларнинг баъзиларининг ҳикматини тушунамиз, баъзиларини тушунмаймиз. Бизга қандай буюрилган бўлса, ўшандай қиламиз. Масалан, 4444та салавати тафрижия айтилади, бундай зикрлар тушда кўрилган баъзи нарсаларга ҳам асосланиши мумкин. Масалан, бир одамнинг тушига Абу Бакр Сиддик ҳазратлари кириб, шу миқдор, шундай зикр қил деб айтганлари каби... баъзан шундай бўлади, баъзан бошқа сабаблар ҳам бўлади. Зикрнинг турига кўра саноғи ўзгаради. Баъзан ўша зикрнинг саноғи зикр ҳосил қилган ҳарфларнинг абжад ҳисоби билан боғлиқ бўлади...

4-савол: Бизларга буюрилган зикрнинг ҳаммаси хафий (махфий) қилинадими? Хафий зикрни қисқача таърифласангиз?

Жавоб: Инсон жойнамозга ўтирганида хоҳлаган тарзда зикр қилиши мумкин. Зикрни жаҳрий – ошқора, баланд овоз билан қилса, масалан, “Ло илаҳа иллаллоҳ...” “Аллоҳ...” деса бунга “зикри жаҳрия” дейилади. Пичирлаб, зикр айтишни “зикри хуфия” дейишади. Ҳар икки ҳолда ҳам зикр айтса бўлади. Аммо уй аҳлини безовта қилгандан кўра, савоби ҳам кўпроқ бўлган паст овоз билан зикр қилган яхшироқ.

Булардан ташқари “зикри қалбий” ҳам бор. “Зик-

ри қалбий” пичирламасдан, тил ва лабни қимирлатмасдан, бошқаларга билдирмасдан, қалбдан “Аллоҳ...” дейишдир. Зикрнинг энг савобли тури шудир. Йўлда, ишга, кечаси, кундузи, ўтирганда, турганда, юрганда шу тарзда зикр айтиш энг яхши, энг савоблидир. Зикри хуфиянинг жаҳридан 70 марта савоби кўп. Иложи бўлса зикри қалбий қилиш керак. Бўлмаса пичирлаб зикр қилсин. Уйда ўзи бўлсаю завку шавқи тошиб кетса, жаҳрия зикр қилса ҳам зарари йўқ.

5-савол: Аёллар ҳам жаҳрия зикр қилиши жоизми?

Жавоб: Жоиз. Аммо номаҳрам киши товушини эшитмаслиги керак. Ўз уйда жаҳрия зикр қилиши мумкин. Лекин эҳтиёт юзасидан паст овозда зикр айтгани яхшироқ...

6-савол: Аёллар маълум кунларда йиғилиб, овоз чиқариб, жаҳрия зикр қилишлари жоизми?

Жавоб: Жоиз. Аёллар ҳам тўпланиб суҳбат қилганлари, зикр айтганлари, илм ўқиганлари кони фойдадир. Бироқ жаҳрия зикр айтсалар ҳам пастрок, майинроқ товушда айтганлари яхшироқ. Эҳтиёт шарт...

7-савол: Зикрни юрган ҳолда, уловда, автобусда қилиш мумкинми?

Жавоб: Мумкин. Лекин ўтириб қилса, таъсири, файзи кўпроқ бўлади...

8-савол: Ўқувчи бўлганимиз учун баъзан зикрларимиз қолиб кетаяпти. Нима тавсия қилар эдингиз?

Жавоб: Зикрларингиз кўп эмас. Йўлдами, чўлдами,

дарс орасидами, бажаринг. Иложи борича кечқурунга қўйманг, кундузи тамомлашга, битиришга, хотиржам бўлишга ҳаракат қилинг.

Биродарларимиз қўлига 33 талик тасбеҳ олсалар, йўлда кетаётганда, автобусда, бекатда беш-ўн дақиқада зикрни битиришлари мумкин. 100 марта “Астағфируллоҳ”, 100 марта “Ло илоҳа иллаллоҳ”, 1000 марта “Аллоҳ”, 100 марта салавати шариф, 100 марта “Сураи Ихлос”, яъни “Қул ҳуваллоҳу аҳад”ни ўқийди, тугатади. Кўп вақтни олмайди. Лекин шайтон қилдирмасликка ҳаракат қилади. Чунки шайтон зикрнинг савобли ибодат эканлигини яхши билади. Мен юқорида зикрнинг савоби ҳақида айтиб ўтдим. Ҳушёр бўлинглар. Савобидан маҳрум қолманглар.

9-савол: Бир вақтни ўзида зикр вазифаларимизни тугатолмасак, бўлиб-бўлиб тугатсак бўладими?

Жавоб: Бўлади. Зикрни тамомлай олмаслик хавфи туғилса, уни имкон бўлган вақтларда тугатиб олинг. Масалан, эрталаб бир қисмини, пешин намозидан кейин бир қисмини, аср намозидан кейин бир қисмини, шом намозидан кейин бир қисмини, ухлашдан олдин бир қисмини айтиб тугалланг.

10-савол: Зикр ададларини (саноқларини) қай тартибда орттириб (зиёда қилиб) айтса бўлади?

Жавоб: Кишининг аҳволига кўра тушида ёки устози билан мулоқот қилганида зикр тартибида, саноғида ўзгаришлар ва ривожланишлар бўлади.

11-савол: Робиталар қилишда қийналяпман, нима қилишим керак?

Жавоб: Мурид ҳақиқатан робита қилишга қийналса, бу – яхшилик аломати эмас. Демак, ундан қандайдир гуноҳ содир бўла бошлаган... Хушёр бўлиш керак, инсон гуноҳ ишга қўл урса, Аллоҳ ундан ибодат лаззатини, зикр шарофатини олади. Бу хавфли бир ҳолат. Бундан эҳтиёт бўлиш лозим.

12-савол: Тасаввуфий ибодатларни адо этишда куннинг аввали ва охири деган вақт чегарасини кўрсатиб берасизми?

Жавоб: Бунақа бошланиш ва охир деган гап йўқ. Имкон бўлган вақтда қилинаверади. Уч-беш соат олдин ёки кейин қилишнинг фарқи йўқ.

13-савол: Вазифаларимни тарк этган эдим, яна бошламоқчиман, нима дейсиз?

Жавоб: Аллоҳ шайтонга, нафсга бўйсундирмасин. Топширилган вазифаларни мунтазам, яхшилаб адо қилишини насиб қилсин.

Кеча кечкурун Сарийи Сақатий ҳазратларининг гапини ўқидим. “Ҳар кунлик дуо ва тасбеҳларимдан бирортасини бир кун тарк қилиб қўйсам, унинг ҳақини бошқа бирор нарса билан адо этолмаслигимга аминман” дейдилар. Қолдирмасликка, ҳар куни қилишга ҳаракат қилиши керак.

Вазифани бир қилиб, бир қилмай, яна қилиб, яна ташлаб қўйиш – олов билан ўйнашгандек гап... ажали етиб, жони чиқса, охирада жавоб беради.

Бир валий кишига: “Ҳазратим, сиз нима учун “Ло илоҳа иллаллоҳ” демасдан фақат “Аллоҳ, Аллоҳ” зикрини қиласиз?” деб сўрашганда: Кўрқаманки: “Ло илоҳа” деб “Иллаллоҳ” ни айтмасдан олдин

ажалим етиб, ўлиб қолсам, “Аллоҳ йўк” деб ўлган бўламан. Чунки “Ло илоҳа” “Ҳеч бир илоҳ йўк”, “Иллаллоҳ” “Фақат ёлғиз Аллоҳ бордир” дегани. Кўряписизми, у инсон ҳар бир нафасини ҳисобламоқда, ҳар бир нафасидан эҳтиёт бўлмоқда... Зикрни гоҳ айтиб, гоҳ айтмай юриш хавфини энди ўзингиз ўйлайверинг...

Чунки эҳтиёт бўлиш керак, шайтон амалларини бир қилдириб, бир қилдирмасликка, секин-секин умуман қилдирмасликка ҳаракат қилади, имкон ва фурсат топса, кишининг иймонига чанг солади...
(Аллоҳ асрасин!)

Мухтарам биродарларим, зикр – Аллоҳнинг амри, энг савобли, энг осон ибодатлардан бири, гуноҳларга каффорат экан, уни асло тарк этманг! Сулаймон Чалабий деган шоир айтадики:

*Бир марта ишқ ила Аллоҳ, деса лисон,
Тўкилур барча гуноҳ мисли хазон!*

Энг азиз, энг қийматли вақт – зикрга ажратилган вақт. Аллоҳ зикр қилинган нурли лаҳзалардир...

Ҳар кун вақтингизнинг маълум қисмини зикрга ажратинг. Дунё ишлари бўлаверади. Бирор ибодат қилган киши очдан ўлган эмас. Кимдир айтиши мумкин:

- Мени ўтириб зикр қилишга вақтим йўк. Қари онам бор, отам бор, учта болам бор, уй ишлари бор, кўп ишлайман. Кечга бориб бетоб бўламан.
- Марҳамат, унақада вазифангни юриб, туриб бажар.
- Мехмонхонада, дам олиш хонасида ўтира олмайман...

- Марҳамат, ошхонада бажар! Картошка арчганингда, помидор тўғраганингда зикр қил!

Ўтган куни бир гуруҳ бўёкчиларга кўзим тушди. Қўлларига асбобларини олиб, кўшиқ айтиб бир нарсаларни бўяшяпти.

- Биродар, бўёкчи кўшиқ айтиб ишини бажараяптию сен нега зикр қилиб ишингни бажара олмайсан?

Ота боболаримиз душманга хужум қилиш вақтида “Аллоҳ, Аллоҳ” деб, зикр айтишиб уришар эди. Сен ҳам зикр қилиб овқат пишир. Зикрли овқатнинг баракаси, фойдаси бўлади. Марҳамат, овқатни зикр қилиб пишир.

Хуллас, ўғлинг бешта эмас, тўққизта бўлсин, хоҳласанг йигирма тўрт соат ишла. Лекин зикр вазибаларингни бажар. Бирор баҳона қилма, ҳар қандай вазиятда зикр қилиш имкони бор. Имконни, савобни кўлдан бой берма!

Аллоҳ жумламизни зикр аҳлидан айласин! Икки дунё саодатига эриштирсин, Жаннатю жамоли билан сийласин. Омин. Валҳамду лиллоҳи раббил оламин. Ассалому алайкум ва раҳматуллоҳ!

Ҳақиқий мусулмон, яхши дарвеш, комил инсон, солиҳ одам бўлиш учун:

1. Аввало шу золим нафси амморани дўшпосламоқ, жиловламоқ;
2. Кейин маърифатуллоҳни ўрганиш, маърифатуллоҳга етишиш керак. Биродарларимиз бунинг учун:

- 1) Куръони Каримга;
- 2) Суннати санийяга;
- 3) Улуми динийяга (диний илмларга);
- 4) Аҳкоми шаръийяга (шариат аҳкомларига) қаттиқ боғланишлари лозим.
- 5) Ибодат ва тоатларни ихлос билан давом эттирсинлар;
- 6) Зикрларга парвосизлик қилмасинлар;
- 7) Яхши хулқни олиб;
- 8) Ёмон хулқ ва одатларни ташлашга диққат ва ғайрат қилсинлар;
- 9) Ниҳоятда сахий бўлсинлар;
- 10) Умр бўйи савоб ва эзгудик йўлида хизмат қилишдан бўшамасинлар, токи, Жаноби Ҳақ тавфиқини ёр қилиб, лутфу карами билан уларни маърифатга, муҳаббатга, ризосига эриштирайсин, жаннатига, жамолига мушарраф қилсин, ризвони акбарига, ноил айласин...”

*Профессор, доктор,
Маҳмуд Асъад ЖЎШОН*

НАҚШБАНДИЯ ТАРИҚАТИ ВАЗИФАСИНИ БАЖАРИШ ОДОБИ

Тариқатга киришдаги биринчи иш – тавбадир. Аллоҳга қайтиш тавба деб айтилади. Демак, тавба факатгина: “Тавба қилдим, ё Раббий!” дейишдан иборат эмас. Асл тавба инсон ўз ҳаётининг йўналишини, шаклини, яшаш тарзини ўзгартиришидир. Шу жиҳатдан Аллоҳга самимий тавба қилмоқ лозим...

Инсоннинг бўйнида хатолари, нуқсонлари, айбларидан ташқари яна банда ҳақлари ҳам бўлиши мумкин. Тавба қилган билан банда ҳақлари кечирилмайди. Банданинг ҳақини элтиб эгасига бериб, розилашмоқ керак! Гуноҳларидан, банда ҳақларидан ташқари ўқимаган намозлари, тутмаган рўзалари туфайли инсоннинг бўйнида завоқ бўлиши мумкин. Инсон бу дунёда эканида ўқимаган намозларини, тутмаган рўзаларини адо этмоғи лозим!..

Аллоҳу Таоло, ўз ҳабиби адиби хурмати, ўтган гуноҳларимизни авф этсин!.. Бундан кейинги умримизда Аллоҳнинг суйган кули бўлиб яшамоғимизни насиб этсин!.. Бундан ташқари ҳамиша таҳоратли юринг. Таҳоратли юрган инсонга шайтон таъсир қилолмайди, инсоннинг хайрли ишлар қилиши осонлашади, ёмон ишлар қилиши қийинлашади. Ҳар куни зикр вазифаларини бажаринг. Аллоҳнинг ризосига эришмоқ учун энг яқин йўл, энг кўп савоб топиш тарзи – ЗИКРдир. Иложи борича кунингизнинг муносиб – мувофиқ бир пайтида, покиза, ҳоли бир жойда, қиблага қараб, тиз чўкиб ўтиринг, кўзларингизни юминг, аввал 25 марта “Астағфируллоҳ..” деб тавба қилиб, вазифани

бошланг. Кейин бир марта “Фотиҳа”, уч марта “Кул хуваллоху аҳад”ни ўқиб, Ҳазрати Пайғамбаримизга, барча пайғамбарларга, Ҳазрати Пайғамбаримиздан бизгача келган жамии авлиёulloҳ улуғларимизнинг, тариқат пирларимизнинг руҳларига бунинг савоб-самарасини ҳадя қилинг. Ул муборак зотлар сизни севсинлар, маънавий мададкор бўлсинлар...

1. РОБИТАИ МАВТ – ЎЛИМНИ ЭСЛАШ

Ўлимни эслаш Ҳазрати Пайғамбаримиз саллаллоху алайҳи ва саллам ўз ҳадиси шарифларида буюрганлар. Бунинг савоби кўп, фойдаси кўп, қалбга жило беради, инсоннинг файзи ортади, ғафлатдан уйғониши мумкин бўлади, нафси ислоҳ топади. Шунинг учун ўлимни ёд этинг... Масалан, ўзингизни ётоғингизда ётган ҳолда тасаввур қилинг. Бу ҳаётдаги сўнгги лаҳзаларим, деб ўйланг... Ўлим фариштаси – Малак ул-мавт, яъни Азроил алайҳиссалом ёнингизга келгач, сизда бир кўркув ҳаяжон бошланади. Кўксингизга чўкиб, жонингизни ола бошлайди. Бир талваса, бир тер, бир кўркув ва бир жон аччиғи... Шунда имдоди илоҳий мадад етиб, яъни Аллоҳдан мадад-иноят етиб, “Ашҳаду ан лаа илаҳа иллоллоху ва ашҳаду анна Муҳаммадан абдуху ва расулуху” дейсиз, шундай қилиб, руҳингизни таслим қиласиз...

Жасадингизни ювишади, кафанга ўрашади, тобутга солиб, жоме масжидга келтириб, жаноза намозингизни ўқишади. Буларни кўз олдингизга келтирасиз: мана, халойиқ тобутингизни олиб кетаётир. Мана, қабристонга келтиришди, дафн этишди. Куръон тиловат қилиниб, халқ тарқалиб кетиш

ди... Сўроқчи фаришталар келиб, сўроқ-савол бошлашади: “Раббинг ким? Пайғамбаринг ким? Дининг қайси? Китобинг қайси? Қибланг қаер?” Буларга “Роббим Аллоҳ. Пайғамбарим Муҳаммад Мустафо саллаллоҳу алайҳи ва саллам. Диним Ислом. Китобим Куръони Азимушшан. Қиблам Каъбаи Шариф” деб жавоб беришингизни ўйланг. Шунда қабрингиз кенгайиб, ёруғ бўлишини ўйланг... Охират оламида, рухлар оламида авлиёуллоҳ улуғларимиз билан бирга, Аллоҳ Таолонинг зикри билан вақтимиз ўтар экан, бирдан дунёнинг охир бўлганини, Қиёмат қойим бўлишини тасаввур қилинг!.. Ўша улуғ Кунни, даҳшатли ҳолларни, Исрофил алайҳиссалом сурни чалгач, машҳаргоҳда тўпланишни ўйланг... Минг йиллар кутиш даҳшатини фикр қилинг... Ҳамма бир-бирдан кўрқиб қочган, талвасага тушган, Маҳкамаи Кубро ўрнатилган, инсонлар ҳисобга тортилган, номаи аъмоллар очилган, савоблар ва гуноҳлар мезонда (тарозуда) тортилган, яхшилар Жаннатга кириб, нечоғ бахтиёр бўлган, ёмонлар Дўзахга ташланиб, қандай гургур ёнганини, буларни худди ояти карималарда билдирилгандек, ўйланг!.. Кейин нафсингизга айтингки, “Эй нафсим! Ўлим, қиёмат, охират ҳазил гап эмас. Инсон ҳаётга бир марта келади. Эсингни йиғ, ақлингни ишлат. Ҳали бу дунёда тирик экансан, ҳали кўлингда имкон бор экан, ўзингни Дўзахдан қутқаришга урин!.. Жаннатга эришмоқ учун тоат-ибодатга ғайрат қил!.. Жаннат йўлини кўзла, умрингнинг бирор лаҳзасини ҳам беҳуда ўтказма!.. Ҳар нафасингни ғанимат бил, ақлингни йиғ!”-деб, нафсингизга насиҳат қилинг... Робитаи мавт ана шу...

2. РОБИТАИ МУРШИД-МУРШИДНИ ҲИЛЛАШ

Иккинчи вазифа, биз билан бирга Аллоҳни зикр қилаётганингизни тасаввур қилинг. Кўзингизни юмиб, бизни авлиёллоҳ улуғларимиз билан бирга қаршингизда ўтирганганимизни кўз олдингизга келтиринг, кўнглингизни кўнглимизга боғланг!.. Бундай алоқа ўрнатилгач, инсоннинг қалбига жуда гўзал гуйғулар, фикрлар келади, файзлар келади, нурлар келади. Қилган ибодатингизнинг тотини туя бошлайсиз, фойдасини кўрасиз. Бунда муваффақиятга эришгач, Ҳазрати Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам жанобимизни кўрадиган ҳолга етасиз. Шунинг учун буни чиройли адо этинг. Бу вазифа РОБИТАИ МУРШИД дейилади. Яъни муршид билан, Шайх билан боғланиш, маънавий алоқа ўрнатиш деганидир.

3. РОБИТАИ ҲУЗУР

Учинчи вазифа – робитаи ҳузур. Бошингизни қалбингизга эгиб, Аллоҳ сизга шоҳтомирингиздан ҳам кўра яқинроқ эканини, ҳамма жойда ҳозир нозир эканини, сизни Аллоҳ кўриб турганини, эшитиб турганини ўйлайсиз. Дуо қилган кишини Аллоҳ севишини ўйлайсиз ва бўйин эгиб, илтижо қиласиз: “Ё Роббий!.. Мен кўп гуноҳқорман, хатокорман, айбдорман... Айбу нуқсонларимни авф эт!.. Мен Сенга яхши, чиройли бандалик қилмоқчиман, менга тавфиқингни рафиқ айла! Менга ҳам ўзинг севган, ўзинг рози бўлган қулларинг қаторидан бўлишликни насиб айла... Ё Роббий, мени Ўзингни зикр қиладиган – Зокир, Ўзингга шукр қиладиган – Шокир қулларингдан қилгин!..” деб кўз ёшлари билан йиғлаб ёлворинг!..

4. ЗИКРЛАР

Шундан кейин Аллоҳнинг ҳузурда турганингиз маъносини йўқотмаган ҳолда, қўлингизга тасбеҳингизни олиб, зикрларни бошланг. Бу айтганларим – Ҳазрати Пайғамбар тавсия қилган зикрлардир. Ҳар куни:

1) 100 марта “АСТАҒФИРУЛЛОҲ”

2) 100 марта “ЛА ИЛАҲА ИЛЛАЛЛОҲ”

3) 1000 марта “АЛЛОҲ..” (вақти бемалол кишилар 5000 мартагача етказиши мумкин). Ҳар юз мартасида: “ИЛОҲИЙ, АНТА МАҚСУДИЙ ВА РИЗОКА МАТЛУБИЙ” дейсиз. Бу ҳадиси кудсийдан олинган сўз. Маъноси: “Илоҳим, мақсудим – Сенсан, менинг талабим – Сенинг ризолигингдир”.

4) 100 марта ҳазрати Пайғамбаримизга саловот айтинг. “Аллоҳумма солли ва борик”ни ўқиш афзал. Қисқароғи эса: Аллоҳумма салли ала саййидина Муҳаммадин ва ала оли саййидина Муҳаммад”. Фаришталар бу салоту саломни элтиб, Расулуллоҳга етказишади. “Ё Расулуллоҳ! Фалон мамлакатнинг фалон шахридан фалончи сизга салом йўллади”, дейишади. Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам эса саломингизга алиқ оладилар, кўп хайрларга, яхшиликларга эришгайсиз.

5) 100 марта “Ихлос”–“Кул хуваллоҳу аҳад...” сурасини ҳар гал “Бисмиллаҳир раҳманир роҳийм” билан айтасиз. Бу ўта муҳим, савоби улуғ сурадир. Бир галги ўқиш Куръони Каримнинг учдан бир қисмини ўқигандек савобли.

Бу зикрларни бажаргандан кейин дуолар қиламиз. Ўзингиз учун, Дунёингиз ва Охиратингиз учун, отангиз

ва онангиз ҳақларига дуолар қилишни ҳам унутманг. Чунки ота-онаси ҳақиға дуо қилмаган бандани Аллоҳ севмайди. Аммо кишининг шайхи Пайғамбарнинг вакили бўлгани учун ота-онасидан устун туради. Демак, Шайхингизни ҳам дуода унутмагайсиз. Ундан кейин барча мусулмонлар ҳақларига, кўни-кўшнингизга, яқин ларингизга, қовму-қариндошларингизга дуолар қиласиз. Аллоҳ Таоло шу туфайли ҳам сизга мукофотлар ато этади. Албатта, зикр шулардангина иборат эмас. Кунингизнинг бошқа пайтларида ҳам ҳар доим қалбингизда “Аллоҳ, Аллоҳ!” деб юришга ҳаракат қилинг.

5. НАФЛ НАМОЗЛАР

Намозларни масжидда ўқинг. Жамоат билан ўқинг, 27 баробар ортиқ савобни қўлдан берманг. Жума намозини тарк этманг. Жума намозини тарк этган кишининг қалби муҳрланади. Қалби ўлади, мавҳ бўлади. Фарз намозларидан ташқари нафл намозлари бор. Буларни адо этиб борсангиз, Аллоҳ муҳаббатига сазовор бўласиз. “Қаранг, бандам мажбурий бўлмаган шу ибодатларни ҳам яхши кўриб бажармоқда!..” деб, Аллоҳ Таоло сизни севади.

1. Бомдод намозидан кейин ухлмасдан, Куръон ўқиб, Авродимизни, дуоларимизни ўқиб, куёш чиққандан ярим соатлар ўтгунча машғул бўлгач, кейин 2 ракаъат ИШРОҚ намозини ўқийсиз. Шунда ўша тонгда бир ҳаж ва бир умра савобини қўлга киритасиз. Буни қўлдан бой бермасликка ҳаракат қилинг.

2. Бомдод билан пешин ўртасида ЗУҲО намози бор. Пешинга 45 дақиқа қолгунча ўқиб олиниши мумкин. 4, 8 ракаъат ёки кўпроқ қилиб буни ҳам ўқинг. Бир

киши ЗУҲО намозини мунтазам ўқишда давом этса, Аллоҳ уни муҳсин бандалари зумрасига қўшади.

3. Шом намозининг суннатидан кейин АВВОБИН намози бор. 2 ракаъат, 6 ёки 12 ракаъат ўқиш мумкин. Агар инсоннинг гуноҳлари денгиз кўпикларича бўлса ҳам, бу авф этилишига сабаб бўлади.

4. Ётишдан олдин янги таҳорат олиб, 4 ракаъат (2 ракаъатдан) намоз ўқиб, таҳоратли ётасиз... кимки шундай қилса, бутун кеча ибодат қилгандек, фаришталар унга савоб ёзади. Фаришталар унинг бошига тўпланиб, “Ё Роббано, бу банданг таҳоратли ётди, Сен уни мағфират қил!” деб тонггача дуо қилишади. Шайтон унинг яқинига келолмайди. Агар ўлса, иймонли ўлишига сабаб бўлади. Шунинг учун кечалари буни бажаришга жуда ғайрат қилинг.

5. Кечаси уйқунгизни бўлиб, ТАҲАЖЖУД намозини ўқишга урининг. Бу ҳам ўта савобли бир намоз. Кечаси икки ракаъат намоз ўқиш дунёдан ҳам, дунёдаги ҳамма нарсалардан ҳам кўра яхшироқ, хайрлироқдир.

6. НАФЛ РЎЗАЛАР

Баъзи савобли нафл рўзалар бор, уларни ҳам тутасиз. Аввало, ҳафтада душанба ва пайшанба куни рўзалари бор. Ҳазрати Пайғамбаримиз буни тутар эдилар, бизларга ҳам тавсия қилганлар. “Душанба ва пайшанба кунлари мен рўзадор бўлмоқни севаман. Чунки бандаларнинг амаллари Аллоҳ Таолонинг даргоҳига душанба ва пайшанба кунлари арз этилади!” деб марҳамат қилганлар. Тута олсангиз буларни тутинг!.. Ҳар арабий ойнинг бошида, ўрта-сида, охирида рўза тутиш тавсия этилган. Ҳазрати

Зикруллоҳнинг фазилатлари

Пайғамбаримиз, ҳар арабий ойнинг ўн уч, ўн тўрт, ўн бешинчи кунлари, яъни ой тўлган кечаларнинг кундуз кунларида рўза тутишни тавсия қиладилар. Бундан ташқари, Ражаб, Шабон, Зулҳижжа, Муҳаррам ойларида жуда савобли рўзалар бор. Уларни тутиб, рўзалардан ҳам савоб оласиз.

7. ТАМАЛ АСОСЛАР

Бизнинг йўлимиз Ҳазрати Пайғамбаримиз суннатига эргашмоқ йўлидир. Ул Ҳазратнинг тавсияларини маҳкам тутамиз. Оятларни, ҳадисларни ўқиб, савобли нарсаларни ўрганиб, бажарамиз. Гуноҳлардан қочишга жуда диққат қиламиз, тақво аҳли бўлғаймиз. Ҳаромларга, гуноҳларга ёндошмаймиз, булганмаймиз. Нафсга, шайтонга эргашмаймиз, бўйсунмаймиз. Феъл-атворимизни, ахлоқимизни гўзаллаштириб, чиройли қилиб борамиз. Ёмон қилиқларимизни ташлаймиз. Кўнгли тор, жанжалқаш, раҳмсиз, марҳаматсиз, вафосиз, бетайин ва тутруксиз, бахил, зикна ва хасис бўлмоқ мусулмонга ярашмайди. Бундай одатларни тарк этамиз. Ширин тилли, очик юзли, мард-жўмард, хайрихоҳ, яъни яхшилиқни севувчи, раҳмдил, марҳаматли, сўзида турадиган, содиқ ошиқ, дўст ва маҳбуб, валий, яхши банда бўлғаймиз! Бу айтган гапларим ўта муҳим нарсалардир. Буларни бажарсангиз, жаннатий бўласиз. Шунинг учун Жаннатни қўлдан бермасликка диққат қилинг, нафсга, шайтонга эргашманг! Ибодатларни адо этинг, ҳаромдан чекининг, Аллоҳ йўлида, Ҳазрати Пайғамбаримиз суннатига мувофиқ равишда яшашга диққат қилинг. Зикр вазифаларингизни чиройли бажаринг, тақво йўлида юринг, ахлоқингизни гўзаллаштиринг, жан-

натга эришинг!.. Аллоҳу Таоло маърифатуллоҳга муҳаббатуллоҳга етказсин. Жаннатига, Жамолига ҳаммангизни мушарраф қилсин!..

Курыондан (маъноси): “Дарҳақиқат, сенга байъат қилганлар ҳақиқатан Аллоҳга байъат қилурлар: Аллоҳнинг “қўли” (яъни қуввати ва ёрдами) уларнинг қўли устида бўлур. Энди кимки (бу боғни) узса, бас, у фақат ўз зарарига узган бўлур. Ва кимки Аллоҳ билан тузган аҳдига вафо қилса, у ҳолда (Аллоҳ) унга улуғ ажр-мукофот ато этур!” (“Фатх” сураси, 10-оят). Аҳдингизга содиқ бўлинг, Аллоҳ йўлида вафоли бўлинг, сиротим-мустақимдан адашманг! Аллоҳ Таоло сизларни бундан кейин нафсга, шайтонга енгилмайдиган бандалардан айласин!.. Ўз йўлида доим, ўз зикрида қоим айласин... Тариқатнинг одоб-ахлоқини ўрганиб, хонақоҳ одобига соҳиб бўлиб, солиҳ валий (авлиё), маҳбуб бир банда бўлмоғини насиб айласин.

Улуғларимиздан бизга ўтган, боғлиқлик ва салоҳият эътибори ила, бизнинг турли тасаввуф тариқатларига иртиботимиз, мансублигимиз бор. Буларни санаб ўтамиз: Нақшбандия, Қодирия, Сухравардия, Чештия, Кубравия, Мавлавия, Байрамия, Жалватия, Ҳилватия тариқатлари...

Силсилаимиз, мендан олдинги хожамиз (пири комилимиз) Ҳазрати Муҳаммад Зоҳид Кутку ибн Иброҳим Ал-Бурсавий бўлиб, Нақшбандия тариқати, Холидия тармоғи, Кумушхонавия шўъбасидандир.

8. СИЛСИЛАИ ШАРИФ

1. Саййиди коинот Ҳазрати Муҳаммад Мустафо (с.а.в.)
2. Ҳазрати Абу Бакр Сиддиқ (разийаллоҳу анҳу)
3. Ҳазрати Салмон ал Форсий (р.а.)
4. Ҳазрати Қосим ибн Муҳаммад (р.а.)
5. Ҳазрати Жаъфари Содик (р.а.)
6. Ҳазрати Шайх Боязид ал Бистомий (қуддиса сирруҳу)
7. Ҳазрати Шайх Абул Ҳасан ал Ҳараконий (қ.с.)
8. Ҳазрати Шайх Абу Али ал Формадий (қ.с.)
9. Ҳазрати Шайх Юсуф ал Ҳамадоний (қ.с.)
10. Ҳазрати Хожа Абдулҳолик ал Ғиждувоний (қ.с.)
11. Ҳазрати Хожа Ориф ар Ревгарий (қ.с.)
12. Ҳазрати Хожа Маҳмуд Анжир ал Фағнавий (қ.с.)
13. Ҳазрати Хожа Али ар-Ромитаний (қ.с.)
14. Ҳазрати Хожа Муҳаммад Бобои ас Саммосий (қ.с.)
15. Ҳазрати Хожа Амир Кулол (қ.с.)
16. Ҳазрати Хожа Шоҳ Баҳоуддин Муҳаммад Нақшбанд Бухорий - Увайсий (қ.с.)
17. Ҳазрати Хожа Алоуддин Аттор (қ.с.)
18. Ҳазрати Мавлоно Љқуб ал Чархий (қ.с.)
19. Ҳазрати Хожа Убайдуллоҳ Аҳрор (қ.с.)
20. Ҳазрати Шайх Муҳаммад Зоҳид (қ.с.)
21. Ҳазрати Шайх Муҳаммад Дарвеш (қ.с.)
22. Ҳазрати Шайх Хожагий ал Эмканагий (қ.с.)
23. Ҳазрати Шайх Муҳаммад Боқий (Боқийбиллоҳ) (қ.с.)
24. Ҳазрати Шайх Имоми Раббоний Аҳмад Фарук ас Сарҳандий (қ.с.)
25. Ҳазрати Шайх Муҳаммад Маъсум (қ.с.)
26. Ҳазрати Шайх Сайфуддин (қ.с.)
27. Ҳазрати Шайх Саййид Нур Муҳаммад ал Бадвоний (қ.с.)
28. Ҳазрати Шайх Шамсуддин Жони Жонон Мазҳар (қ.с.)
29. Ҳазрати Шайх Абдуллоҳ ал Дехлавий (қ.с.)
30. Ҳазрати Шайх Холид ал Бағдодий (қ.с.)
31. Ҳазрати Шайх Аҳмад ибни Сулаймон Холид Ҳасан аш Шомий (қ.с.)

32. Ҳазрати Шайх Аҳмад Зиёвуддин Кумушхонавий (қ.с.)
33. Ҳазрати Шайх Ҳасан Ҳилми ал Кастамоний (қ.с.)
34. Ҳазрати Шайх Исмоил Нажоти аз Зағфаранболий (қ.с.)
35. Ҳазрати Шайх Умар Зиёвуддин ад Доғистоний (қ.с.)
36. Ҳазрати Шайх Мустафо Файзи ибни Амруллоҳ ат
Текфурдоғий (қ.с.)
37. Ҳазрати Шайх Ҳасиб ас Саразий (қ.с.)
38. Ҳазрати Шайх Абдулазиз ал Қозоний (қ.с.)
39. Ҳазрати Шайх Муҳаммад Зоҳид Қўтқу ибн Иброҳим ал
Бурсавий (қ.с.)
40. Ҳазрати Шайх, доктор, профессор Маҳмуд Асъад Жўшон
(қ.с.)
41. Ҳазрати Шайх Муҳаррам Нуриддин Жўшон (қ.с.)

МУНДАРИЖА

1. Зикр айтишнинг далиллари ва фазилатлари.....	3
2. Зикр ихтиёрий нарса эмас, Аллоҳнинг буйруғидир.....	16
3. Ҳар куни вақтингизнинг бир қисмини зикрга айиринглар.....	18
4. Нақшбандия тариқати вазифасини бажариш одоби.....	30